DOMSTOLENS KENDELSE (Fjerde Afdeling)

17. oktober 2003 *

I sag C-35/02,

angående en anmodning, som Bundesverwaltungsgericht (Tyskland) i medfør af artikel 234 EF har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Landeszahnärztekammer Hessen

mod

Markus Vogel,

procesdeltagere:

Landesärtztekammer Hessen,

Oberbundesanwalt beim Bundesverwaltungsgericht,

* Processprog: tysk.

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 78/687/EØF af 25. juli 1978 om samordning af de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser om virksomhed som tandlæge (EFT L 233, s. 10), som ændret ved akten vedrørende vilkårene for Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse og tilpasningerne af de traktater, der danner grundlag for Den Europæiske Union (EFT 1994 C 241, s. 21, og EFT 1995 L 1, s. 1),

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, C.W.A. Timmermans (refererende dommer), og dommerne A. La Pergola og S. von Bahr,

generaladvokat: A. Tizzano
justitssekretær: R. Grass,

idet den forelæggende ret er blevet underrettet om, at Domstolen har til hensigt at træffe afgørelse ved begrundet kendelse i henhold til procesreglementets artikel 104, stk. 3,

efter at de parter eller andre, der er nævnt i artikel 23 i Domstolens statut, er blevet anmodet om at fremkomme med deres eventuelle bemærkninger hertil,

og efter at have hørt generaladvokaten,

afsagt følgende

Kendelse

1 Ved kendelse af 8. november 2001, indgået til Domstolen den 12. februar 2002, har Bundesverwaltungsgericht i medfør af artikel 234 EF forelagt to præjudicielle

spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 78/687/EØF af 25. juli 1978 om samordning af de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser om virksomhed som tandlæge (EFT L 233, s.10), som ændret ved akten vedrørende vilkårene for Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse og tilpasningerne af de traktater, der danner grundlag for Den Europæiske Union (EFT 1994 C 241, s. 21, og EFT 1995 L 1, s. 1, herefter »tiltrædelsesakten«).

2 Spørgsmålene er blevet rejst under en sag mellem Landeszahnärztekammer Hessen (delstaten Hessens tandlægesamfund) og Markus Vogel, idet Markus Vogel havde fået afslag på en anmodning om at blive optaget som medlem af tandlægesamfundet og om tilladelse til at benytte titlen »Zahnarzt«.

Retsforskrifter

Fællesskabsbestemmelser

3 I artikel 1, stk. 1 og 2, i direktiv 78/687, som ændret ved tiltrædelsesakten (herefter »direktiv 78/687«), hedder det:

»1. Medlemsstaterne gør adgangen til virksomhed som tandlæge, der udøves under de i artikel 1 i direktiv 78/686/EØF anførte titler, og udøvelsen af denne

virksomhed afhængig af, at den pågældende er i besiddelse af et eksamensbevis, certifikat eller andet kvalifikationsbevis som omhandlet i artikel 3 i samme direktiv, der yder garanti for, at den pågældende i løbet af sin samlede uddannelsestid har erhvervet:

a) fyldestgørende kendskab til de videnskaber, som tandlægevirksomhed bygger på, samt en god forståelse af videnskabelig metode, herunder principperne for måling af biologiske funktioner, vurdering af videnskabeligt fastlagte kendsgerninger og analyse af data

b) fyldestgørende kendskab til raske og syge menneskers opbygning, funktion og adfærd samt til den måde, hvorpå menneskets sundhedstilstand påvirkes af dets fysiske og sociale miljø, i det omfang disse forhold står i forbindelse med virksomhed som tandlæge

c) fyldestgørende kendskab til opbygning og funktion af tænder, mund, kæber og det omgivende væv, såvel i rask som syg tilstand, samt til disse forholds forbindelse med den almene sundhedstilstand og patientens fysiske og sociale velbefindende

d) fyldestgørende kendskab til kliniske discipliner og metoder, som giver tandlægen et sammenhængende billede af misdannelser, beskadigelser og sygdomme i tænderne, munden, kæberne og det omgivende væv, samt til tandlægegerningen set ud fra et forebyggende, diagnostisk og terapeutisk synspunkt

e) fyldestgørende klinisk erfaring under passende tilsyn.

Denne uddannelse skal sætte den pågældende i stand til at udøve virksomhed, der indebærer forebyggelse, diagnostik og behandling af misdannelser og sygdomme i tænderne, munden, kæberne og det omgivende væv.

2. Den samlede tandlægeuddannelse omfatter mindst fem års studier med teoretisk og praktisk undervisning på heltidsbasis ved et universitet, ved en højere læreanstalt af tilsvarende niveau eller under tilsyn af et universitet, omfattende de i bilaget nævnte fag.«

4 Artikel 5 i direktiv 78/687 bestemmer:

»Medlemsstaterne sikrer, at tandlægerne generelt er berettiget til at optage og udøve virksomhed, der indebærer forebyggelse, diagnostik og behandling af misdannelser og sygdomme i tænderne, munden, kæberne og det omgivende væv, under overholdelse af de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser og af de fag-etiske regler, som er gældende for dette erhverv ved meddelelsen af dette direktiv.

Medlemsstater, hvor der ikke findes sådanne bestemmelser og regler, kan præcisere eller begrænse udøvelsen af visse af de former for virksomhed, der er omhandlet i stk. 1, i en udstrækning, der svarer til forholdene i de øvrige medlemsstater.«

5 Rådets direktiv 78/686/EØF af 25. juli 1978 om gensidig anerkendelse af eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser for tandlæger og om foranstaltninger, der skal lette den faktiske udøvelse af retten til etablering og fri

udveksling af tjenesteydelser (EFT L 233, s. 1), som ændret ved tiltrædelsesakten (herefter »direktiv 78/686«), bestemmer i artikel 1:

»Dette direktiv finder anvendelse på den virksomhed som tandlæge, der er fastlagt i artikel 5 i direktiv 78/687/EØF, og som udøves under følgende titler:

— i Tyskland Zahnarzt

[...]«

6 I artikel 2 i direktiv 78/686 hedder det:

»Hver medlemsstat anerkender de eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser for tandlæger, der udstedes til medlemsstaternes statsborgere af de øvrige medlemsstater i overensstemmelse med artikel 1 i direktiv 78/687/EØF, og som er anført i artikel 3 i nærværende direktiv, ved for så vidt angår adgang til og udøvelse af virksomhed som tandlæge at give dem den samme gyldighed på sit område som de eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser, den selv udsteder.«

7 Artikel 7, stk. 1, i direktiv 78/686 har følgende ordlyd:

»Hver medlemsstat anerkender som tilstrækkeligt bevis for de af medlemsstaternes statsborgere, hvis eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser ikke opfylder de mindstekrav til uddannelse, der er fastsat i artikel 1 i direktiv 78/687/EØF, de eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser for tandlæger, der er udstedt af disse medlemsstater før iværksættelsen af direktiv 78/687/EØF, ledsaget af en attestation, som bekræfter, at disse statsborgere faktisk og retmæssigt har udøvet de pågældende former for virksomhed i mindst tre på hinanden følgende år i løbet af de fem år, der går forud for attestationens udstedelse.«

National lovgivning

8 § 1, stk. 1, i Gesetz über die Zahnheilkunde (lov om udøvelse af tandlægevirksomhed) af 31. marts 1952 (BGBl. 1952 I, s. 221) i sin affattelse af 16. april 1987 (BGBl. 1987 I, s. 1225, herefter »ZHG«) bestemmer:

»Den, der ønsker vedvarende at udøve tandlægevirksomhed inden for denne lovs anvendelsesområde, skal have autorisation som »Zahnarzt« i henhold til denne lov eller som »Arzt« i henhold til forbundsretlige bestemmelser. Autorisationen giver ret til at benytte titlen »Zahnarzt« eller »Zahnärztin«. Midlertidig udøvelse af tandlægevirksomhed fordrer en autorisation, der til enhver tid kan tilbagekaldes.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

9 Markus Vogel afsluttede lægeuddannelsen i 1994. Dermed fik han autorisation til at virke som læge, hvilket han har gjort siden.

10 I begyndelsen af 2000 ønskede Vogel at nedsætte sig som tandlæge og at udøve dette erhverv under betegnelsen »Zahnarzt« inden for Landeszahnärztekammer Hessens kompetenceområde. Vogel underrettede Landeszahnärztekammer om sine planer ved skrivelse af 15. januar 2000. Landeszahnärztekammer svarede, at Vogel hverken kunne blive medlem af tandlægesamfundet eller benytte nogen som helst form for tandlægebetegnelse på sit praksisskilt, da titlen »Zahnarzt« var forbeholdt personer, der havde fået »Approbation« som tandlæge. Den 28. marts 2000 anlagde Vogel sag ved Verwaltungsgericht med påstand om anerkendelse af, at han er berettiget til vedvarende at udøve tandlægevirksomhed i delstaten Hessen og betegne sig som »Zahnarzt«.

11 Ved dom af 5. april 2001 gav Verwaltungsgericht Markus Vogel fuldstændigt medhold i de nedlagte påstande. Retten begrundede sin afgørelse med, at Vogels adkomst til som autoriseret læge vedvarende at udøve tandlægevirksomhed følger af ZHG's § 1, stk. 1, hvorefter der for at udøve tandlægevirksomhed kræves en »Approbation« enten som tandlæge eller som læge. Verwaltungsgericht henviste til, at ZHG havde til formål at ophæve overlapningen mellem »Zahnarzt« og »Dentist« inden for området for tandlægevirksomhed (de sidstnævnte er ikke akademisk uddannede), men ikke at udelukke autoriserede læger fra dette område af lægevidenskaben. Direktiv 78/686 og 78/687 har ifølge Verwaltungsgericht indført reglen om national behandling af andre medlemsstaters statsborgere uden derved at diktere Forbundsrepublikken Tyskland, hvilke betingelser den skal sætte for retten til vedvarende at udøve tandlægeerhvervet. Landeszahnärztekammer Hessen indbragte en revisionsanke af denne afgørelse for Bundesverwaltungsgericht.

12 I forelæggelseskendelsen har Bundesverwaltungsgericht anført, at såfremt sagen skulle afgøres udelukkende efter national ret, skulle Verwaltungsgerichts dom tiltrædes i sin helhed. Det er imidlertid tvivlsomt, om den nationale lovgivning således fortolket er forenelig med direktiv 78/687, navnlig dets artikel 1, som i detaljer gør rede for, hvilken uddannelse inden for tandlægevirksomhed en tandlæge skal have gennemgået. En generel adgang for autoriserede læger til at udøve tandlægevirksomhed er ikke forenelig med de krav, der stilles i dette direktiv. Hvis Domstolen kommer til den konklusion, at ZHG's § 1, stk. 1, ikke er forenelig med fællesskabsretten, er det efter den forelæggende rets opfattelse muligt og nødvendigt at tage hensyn hertil ved at fortolke bestemmelsen i overensstemmelse med fællesskabsretten.

13 Bundesverwaltungsgericht har imidlertid bemærket, at artikel 1, stk. 1, første afsnit, første led, i direktiv 78/687 henviser til tandlægevirksomhed, der udøves under de i artikel 1 i direktiv 78/686 anførte betegnelser. Denne bestemmelse kan opfattes således, at det står medlemsstaterne frit for at tillade tandlægevirksomhed uden hensyn til uddannelseskravene i direktiv 78/687, så længe denne virksomhed ikke udøves under de betegnelser, der er anført i direktiv 78/686, hvilket for Tysklands vedkommende vil sige under betegnelsen »Zahnarzt«. Det er dog spørgsmålet, om en sådan fortolkning er i overensstemmelse med disse to direktivers formål. Herudover har Bundesverwaltungsgericht anført, at dommen af 1. juni 1995 i sagen Kommissionen mod Italien (C-40/93, Sml. I, s. 1319) ikke fjerner enhver tvivl på dette punkt, for så vidt som dommen blev afsagt i en traktatbrudssag, og for så vidt som formuleringerne i dommen gentagne gange henviser til tandlægevirksomhed, uden at det er muligt klart at erkende, hvilken betydning titlen skal tillægges.

14 På denne baggrund er Bundesverwaltungsgericht af den opfattelse, at der er tvivl om fortolkningen af fællesskabsretten, og at en afgørelse herom er nødvendig for,

at der kan træffes afgørelse i sagen, og Bundesverwaltungsgericht har derfor besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Er en national ordning, der generelt tillader læger vedvarende at udøve tandlægevirksomhed uden at kræve, at den begunstigede besidder den i Rådets direktiv 78/687/EØF af 25. juli 1978 om samordning af de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser om virksomhed som tandlæge (EFT L 233, s. 10) krævede og ved tilsvarende eksamensbevis attesterede tandlægevidenskabelige uddannelse, forenelig med direktivets artikel 1?

2) Er svaret på dette spørgsmål afhængigt af, om virksomheden udøves under betegnelsen »tandlæge«?«

De præjudicielle spørgsmål

Indlæg til Domstolen

15 Landeszahnärztekammer Hessen, den tyske, den italienske og den østrigske regering samt Kommissionen har gjort gældende, at det fremgår klart af direktiv 78/686 og 78/687, at der ikke er nogen tvivl om, hvad der er gældende ret på området, nemlig at en person, der ikke er i besiddelse af det eksamensbevis som tandlæge, der kræves i henhold til disse direktiver, ikke kan få tilladelse til at praktisere som tandlæge i Tyskland. Med andre ord kan en læge med autorisation

til at praktisere som »Arzt« kun få tilladelse til at udøve erhvervet som »Zahnarzt«, hvis den pågældende er i besiddelse af et »Zeugnis über die zahnärztliche Staatsprüfung« (bevis for statseksamen for tandlæger) i overensstemmelse med artikel 3, litra a), i direktiv 78/686 og altså har gennemført den tilsvarende uddannelse i overensstemmelse med artikel 1 i direktiv 78/687.

16 Til støtte for denne fortolkning har Landeszahnärztekammer Hessen, de nævnte regeringer og Kommissionen henvist til, at direktiv 78/687 efter fast retspraksis (jf. dommen af 1.6.1995 i sagen Kommissionen mod Italien, og dom af 29.11.2001, sag C-202/99, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 9319) er til hinder for, at en medlemsstat træffer bestemmelse om en anden uddannelsesordning, der giver adgang til at udøve tandlægevirksomhed, og som består i en almen lægeuddannelse suppleret med en videreuddannelse inden for tandlægeområdet. De har videre anført, at når det er udelukket, at tandlægeerhvervet kan udøves af en person, som er i besiddelse af et eksamensbevis som læge og har gennemført en treårig videreuddannelse inden for tandlægeområdet, bør det også være udelukket i det tyske system, at en person, der kun har eksamensbevis som læge, kan udøve erhvervet som tandlæge.

17 Markus Vogel er imidlertid af den opfattelse, at direktiv 78/686 og 78/687 ikke finder anvendelse i hans tilfælde. I den forbindelse har han navnlig gjort gældende, at et direktiv henhører under den afledte fællesskabsret og ikke har direkte virkning. I det foreliggende tilfælde er der tale om en vertikal virkning, som er den omvendte af den, direktivbestemmelser kan have. Domstolen har fastslået, at en medlemsstat ikke umiddelbart kan påberåbe sig direktivbestemmelser over for sine borgere. Dette betyder, at det er udelukket, at et direktiv umiddelbart skaber forpligtelser for borgerne eller fratager dem deres rettigheder. En medlemsstat kan ikke til skade for borgerne påberåbe sig manglende eller mangelfuld gennemførelse af et direktiv (jf. dom af 26.2.1986, sag 152/84, Marshall, Sml. s. 723, og af 8.10.1987, sag 80/86, Kolpinghuis Nijmegen, Sml. s. 3969).

18 Endvidere har Markus Vogel gjort gældende, at det vil være en krænkelse af kravet om gennemsigtighed i henhold til Grundgesetz (den tyske grundlov), hvis direktiv 78/686 og 78/687 har direkte virkning i Tyskland. At sætte disse direktiver over ZHG i den retlige trinfølge er tillige i strid med retsstatsprincippet, princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, lighedsprincippet, retssikkerhedsprincippet og princippet om, at lovgivning ikke tillægges tilbagevirkende kraft. Vogel har således gjort gældende, at de omhandlede direktiver ikke kan finde anvendelse i Tyskland uden at være gennemført i tysk lovgivning.

19 Herudover har Markus Vogel gjort gældende, at artikel 27 i Rådets direktiv 93/16/EØF af 5. april 1993 om fremme af den frie bevægelighed for læger og gensidig anerkendelse af deres eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser (EFT L 165, s. 1), som ændret ved tiltrædelsesakten (herefter »direktiv 93/16«), nævner odontostomatologi (et fagområde, der henhører under tandlægeområdet) som en gren af lægevidenskaben. Det følger således direkte af dette direktiv, at læger i Den Europæiske Union har ret til at udøve odontostomatologi, altså tandlægevirksomhed. Endvidere bliver der hverken i direktiv 93/16 eller i direktiv 78/686 og 78/687 sat nogen begrænsninger for lægers virkefelt. Direktiv 78/686 og 78/687 vedrører udelukkende tandlægevirksomhed, der bliver udøvet under de titler, der er opregnet i artikel 1 i direktiv 78/686, og forbyder altså ikke læger at udøve tandlægevirksomhed. Hvis Domstolen fastslår, at det i medfør af disse direktiver kun er tandlæger og ikke læger, der kan udøve tandlægevirksomhed, modsiger disse direktiver direktiv 93/16, eftersom læger i henhold til sidstnævnte har ret til at udøve tandlægevirksomhed.

Domstolens besvarelse

20 Med de to spørgsmål, som vil blive behandlet under ét, ønsker den forelæggende ret oplyst, om direktiv 78/687 skal fortolkes således, at det er til hinder for en

national ordning, der generelt tillader læger, der ikke har gennemført den i direktivets artikel 1 krævede uddannelse, at udøve tandlægevirksomhed, og om svaret på dette spørgsmål er afhængigt af, under hvilken betegnelse tandlægevirksomheden udøves.

21 Henset til, at svaret på disse spørgsmål klart kan udledes af retspraksis, har Domstolen i henhold til procesreglementets artikel 104, stk. 3, underrettet den forelæggende ret om, at den agter at træffe afgørelse ved begrundet kendelse, og givet parterne og andre, der er nævnt i artikel 23 i statutten for Domstolen, lejlighed til at udtale sig om sagen.

22 Alene Markus Vogel har afgivet en udtalelse til Domstolen. Han har gjort gældende, at det ikke er korrekt at hævde, at Domstolen allerede har besvaret de præjudicielle spørgsmål, som er rejst under hovedsagen.

23 I den forbindelse har Vogel bl.a. anført, at direktiv 78/686 og 78/687, samt Domstolens hertil afsagte domme, angår retten til at udøve tandlægevirksomhed under betegnelsen tandlæge og ikke, som den foreliggende sag, retten til at udøve tandlægevirksomhed i egenskab af læge. Under alle omstændigheder er disse domme blevet afsagt længe efter, at Vogel påbegyndte lægestudiet, på grundlag af hvilket han forventede at kunne udøve tandlægevirksomhed i medfør af ZHG's § 1, stk. 1. Heraf følger, at disse domme ikke kan anvendes i hans tilfælde uden at tilsidesætte princippet om, at lovgivning ikke tillægges tilbagevirkende kraft.

24 Indledningsvis skal der henvises til, at artikel 1, stk. 1, i direktiv 78/687 foreskriver, at en tandlæge for at være berettiget til at praktisere under de betegnelser, der er nævnt i artikel 1 i direktiv 78/686, skal være i besiddelse af et af de eksamensbeviser, certifikater eller andre kvalifikationsbeviser, der er nævnt i samme direktivs artikel 3.

25 Kun de undtagelser, der udtrykkeligt er fastsat i EF-traktaten eller i de relevante direktiver, er tilladte (jf. dommen af 1.6.1995 i sagen Kommissionen mod Italien, præmis 23). I denne forbindelse er der tale om der tre undtagelser, nemlig for det første i artikel 7 i direktiv 78/686, dernæst i artikel 19, 19a og 19b i samme direktiv og endelig i artikel 1, stk. 4, i direktiv 78/687 (jf. dommen af 1.6.1995 i sagen Kommissionen mod Italien, præmis 21).

26 Artikel 1, stk. 4, i direktiv 78/687 finder imidlertid kun anvendelse på den gensidige anerkendelse af eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser, der er erhvervet i et tredjeland (jf. dommen af 1.6.1995 i sagen Kommissionen mod Italien, præmis 22). Artikel 7 i direktiv 78/686 finder kun anvendelse for statsborgere, der er i besiddelse af eksamensbeviser, certifikater eller andre kvalifikationsbeviser, som er udstedt af medlemsstaterne før implementeringen af direktiv 78/687, dvs. før den 28. januar 1980. Hvad angår artikel 19, 19a og 19b i direktiv 78/686 vedrører de alene overgangsbestemmelser for personer, som har gennemført eller påbegyndt deres tandlægeuddannelse i henholdsvis Italien, Spanien eller Østrig under en ordning, der var gældende, før de nævnte direktiver trådte i kraft i disse medlemsstater.

27 Bestemmelsen i ZHG's § 1, stk. 1, som efter den 28. januar 1980 generelt tillader læger vedvarende at udøve tandlægevirksomhed, uden at de har gennemført den tandlægeuddannelse, som kræves i henhold til artikel 1 i direktiv 78/687, henhører altså ikke under en af de ovenfor i præmis 25 nævnte undtagelser.

28 Der skal endvidere erindres om, at det ikke tilkommer medlemsstaterne at skabe en kategori af tandlæger, som ikke svarer til nogen kategori i direktiv 78/686 og 78/687 (jf. dommen af 1.6.1995 i sagen Kommissionen mod Italien, præmis 24, og kendelse af 5.11.2002, sag C-204/01, Klett, Sml. I, s. 10007, præmis 33).

29 Således har Domstolen på grundlag af denne fortolkning af direktiverne udelukket, at en person kan praktisere som tandlæge, selv når vedkommende har et eksamensbevis som læge og har gennemført en treårig videreuddannelse inden for tandlægeområdet (jf. dommen af 1.6.1995 i sagen Kommissionen mod Italien, og af 29.11.2001 i sagen Kommissionen mod Italien samt kendelsen i Klett-sagen). Så meget desto mere bør det være udelukket, at en person, der kun har et eksamensbevis som læge, kan praktisere som tandlæge.

30 Det følger heraf, at det er i strid med fællesskabsretten generelt at tillade læger at praktisere vedvarende som tandlæger, uden at de som krævet i artikel 1 i direktiv 78/687 er i besiddelse af de eksamensbeviser, certifikater eller andre kvalifikationsbeviser, som er anført i artikel 3 i direktiv 78/686.

31 I denne forbindelse er det helt uden relevans, under hvilken betegnelse disse læger har til hensigt at udøve tandlægevirksomhed. Hvis det tillades tyske læger, som ikke har den uddannelse, der kræves i henhold til artikel 1 i direktiv 78/687, at udøve tandlægevirksomhed under en anden betegnelse end »Zahnarzt«, skabes der nemlig en kategori af tandlæger, som ikke svarer til nogen kategori i direktiv 78/686 og 78/687.

32 Markus Vogel har imidlertid gjort gældende, at hverken direktiv 93/16 eller direktiv 78/686 og 78/687 medfører begrænsninger for lægers virkefelt. Hvis Domstolen fastslår, at læger i medfør af direktiv 78/686 og 78/687 ikke kan udøve tandlægevirksomhed, modsiger disse direktiver ifølge Vogel direktiv 93/16, eftersom læger i henhold til sidstnævnte har ret til at praktisere odontostomatologi, som henhører under tandlægeområdet.

33 Heroverfor er det tilstrækkeligt at erindre om, at formålet med direktiv 78/686 og 78/687 er at indføre en klar adskillelse af læger og tandlæger (jf. dommen af 29.11.2001 i sagen Kommissionen mod Italien, præmis 51). Disse direktiver gælder således for tandlæger, mens direktiv 93/16 gælder for læger og speciallæger. Sidstnævntes artikel 27 tillader ganske vist speciallæger at praktisere stomatologi, men de skal have opfyldt direktivets uddannelseskrav, som svarer til mindst tre års specialuddannelse.

34 Markus Vogel har tillige gjort gældende, at bestemmelserne i direktiv 78/686 og 78/687 ikke kan finde anvendelse på tvisten i hovedsagen, fordi et direktivs bestemmelser ikke har direkte virkning over for en borger.

35 Det bemærkes hertil, at den pligt for medlemsstaterne, der følger af et direktiv, til at virkeliggøre dets mål, og pligten i medfør af artikel 10 EF til at træffe alle almindelige eller særlige foranstaltninger til at sikre opfyldelsen af denne pligt, påhviler alle myndigheder i medlemsstaterne, herunder også domstolene inden for deres kompetence (jf. bl.a. dom af 26.9.1996, sag C-168/95, Arcaro, Sml. I, s. 4705, præmis 41, og af 11.7.2002, sag C-62/00, Marks & Spencer, Sml. I, s. 6325, præmis 24).

36 Heraf følger, at den nationale ret ved anvendelsen af nationale retsforskrifter, uanset om det drejer sig om bestemmelser af tidligere eller senere dato end direktivet, er forpligtet til i videst muligt omfang at fortolke dem i lyset af direktivets ordlyd og formål og at fremkalde det med direktivet tilsigtede resultat, og således handle i overensstemmelse med artikel 249, stk. 3, EF (dom af

13.11.1990, sag C-106/89, Marleasing, Sml. I, s. 4135, præmis 8, og Marks & Spencer-dommen præmis 24).

37 I den foreliggende sag har Bundesverwaltungsgericht selv udtalt, at det er muligt at fortolke den nationale lovgivning, som sagen angår, således, at den alene finder anvendelse på tandlæger, som har erhvervet det eksamensbevis, der kræves i henhold til artikel 1 i direktiv 78/687.

38 Det følger af det foregående, at det forelagte spørgsmål skal besvares med, at direktiv 78/687 skal fortolkes således, at det er til hinder for national lovgivning, der generelt tillader læger, som ikke har gennemført den i henhold til direktivets artikel 1 krævede uddannelse, at udøve tandlægevirksomhed, uanset under hvilken betegnelse denne virksomhed udøves.

Sagens omkostninger

39 De udgifter, der er afholdt af den tyske, den italienske og den østrigske regering samt af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser
kender

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, som Bundesverwaltungsgericht har forelagt ved kendelse af 8. november 2001, for ret:

Rådets direktiv 78/687/EØF af 25. juli 1978 om samordning af de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser om virksomhed som tandlæge, som ændret ved akten vedrørende vilkårene for Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse og tilpasningerne af de traktater, der danner grundlag for Den Europæiske Union, skal fortolkes således, at det er til hinder for en national lovgivning, der generelt tillader læger, som ikke har gennemført den i henhold til direktivets artikel 1 krævede uddannelse, at udøve tandlægevirksomhed, uanset under hvilken betegnelse denne virksomhed udøves.

Således bestemt i Luxembourg den17. oktober 2003.

R. Grass — Justitssekretær

V. Skouris — Præsident